

Koncepcja jednostki

Program działania

MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ IM. ADAMA ASNYKA W KALISZU

Miejska Biblioteka Publiczna w Kaliszu dzięki fachowości i zaangażowaniu jej dyrektorów oraz pracowników jest ogromnie ważną i powszechnie szanowaną instytucją kultury. Realizując swe statutowe cele – poprzez sieć złożoną z Biblioteki Głównej i dziesięciu filii - od lat znakomicie służy zarówno dzieciom, jak i dorosłym czytelnikom. Znaczący księgozbiór zawiera nie tylko literaturę współczesną, ale także unikalne starodruki, a dzięki ambitnej załodze i publikacjom jest to – obok biblioteki Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej czy Książnicy Pedagogicznej – najważniejsze źródło informacji o dziejach miasta i jego mieszkańców, o słynnych kaliszaczach, dziełach i wydarzeniach, dzięki którym nasze miasto jest znaczącym punktem na mapie Polski. Biblioteka Główna znakomicie sprawdza się również w roli naukowego zaplecza dla studentów i pracowników uczelni, wszystkich tych, którzy szukają publikacji naukowych czy popularnonaukowych, niezbędnych dla rozwoju zawodowego czy prowadzenia działalności o charakterze akademickim. To ważne, że placówka troszczy się także o sprawne funkcjonowanie systemu informacyjnego i wymiany bibliotecznej, że umożliwia swoim klientom kontakt z księgozbiorami usytuowanymi w innych miejscach w kraju. Mimo rozwoju cyfrowych nośników oraz powstawania nowych kanałów i platform udostępniania książek, nie wolno ani na moment zwątpić w misję biblioteki, należy jedynie dostosować model jej funkcjonowania do współczesnych potrzeb. Model, w którym wszystko podporządkowane jest nie książce samej w sobie, lecz człowiekowi, któremu pragniemy pomóc znaleźć książkę, podsunąć kolejne pozycje do czytania, ułatwić dostęp do wszelkich informacji, stworzyć komfortowe warunki do kreatywnych działań i intelektualnych zabaw.

I. Cele statutowe

Biblioteka powinna kontynuować realizację swych dotychczasowych celów i zadań, takich jak gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych oraz informacji, przechowywanie i ochrony dóbr narodowej i światowej literatury oraz dokumentów, a także popularyzacji czytelnictwa i prowadzenia edukacji kulturalnej. Szeroko pojęta literatura, zarówno tzw. literatura piękna, jak i naukowa, daje nieograniczone możliwości realizowania wydarzeń kulturalnych i popularnonaukowych oraz współpracy z placówkami artystycznymi, oświatowymi i społecznymi, a także z fundacjami, organizacjami i stowarzyszeniami, dla których ważna jest popularyzacja nauki i sztuki.

II. Kierunki dążenia w celu rozszerzenia zakresu świadczonych usług oraz komunikacji z odbiorcami oferty

1. Doświadczenia ostatnich lat, którymi dzielą się zarówno biblioteki publiczne, ogólne, jak i pedagogiczne czy naukowe, zdają się sugerować, że tzw. hybrydowy model placówki bibliotecznej w praktyce sprawdza się najlepiej, tzn. odpowiada potrzebom użytkowników. Polega on na funkcjonowaniu zarówno w świecie rzeczywistym, jak i wirtualnym. Biblioteki realizują to dążenie przez m.in. digitalizację zbiorów, prowadzenie bibliotek cyfrowych, katalogów komputerowych, działalności informacyjnej z użyciem nowoczesnych środków komunikacji, ale też przez gromadzenie zbiorów na nośnikach zarówno tradycyjnych, jak i elektronicznych. Hybryda daje znacznie więcej możliwości niż osobno funkcjonujące biblioteka tradycyjna i biblioteka elektroniczna, dąży do automatyzacji znacznej części prac i procesów bibliotecznych, gromadzenia zarówno zbiorów tradycyjnych, jak i dokumentów elektronicznych, opracowywania zbiorów i udostępniania on-line wszystkich katalogów książek i baz bibliograficznych oraz świadczenia usług informacyjnych poprzez platformy cyfrowe i pocztę elektroniczną, a także prowadzenia dydaktyki bibliotecznej, nie tylko w formie tradycyjnych wykładów czy warsztatów, ale także - do wyboru - w formie kursu on-line.
2. Miejska Biblioteka Publiczna dysponuje elektronicznym katalogiem, a jego rozwój powinien być jednym z priorytetów. Rozbudowa cyfrowych zasobów biblioteki – poprzez digitalizację wraz z oprogramowaniem OCR – otwiera czytelnikom, na ogół zabiegającym i szukającym fachowej pomocy w dziele gromadzenia danych, zupełnie nowe możliwości w dynamicznie zmieniającym się obszarze treści udostępnianych elektronicznie. Przy pełnym skupieniu na problematyce praw autorskich wciąż pojawiają się nowe sposoby (platformy) udostępniania zdigitalizowanych treści intelektualnych.
3. Informatyzacja biblioteki to nie tylko rozbudowa cyfrowej biblioteki czy organizacja maksymalnie komfortowych pracowni z wieloma stanowiskami komputerowymi, ale także automatyzacja np. wypożyczalni książek poprzez wprowadzenie urządzeń zajmujących się wydawaniem i przyjmowaniem książek oraz zbliżeniowych kart bibliotecznych. Integralnym elementem systemu byłoby wyposażenie książek w elektroniczne oznaczniki, a całej biblioteki w bramki kontrolno-raportujące. Nowoczesne technologie zwiększają komfort nie tylko czytelników, ale także bibliotekarzy. Elektroniczny system kontroli nie tylko daje możliwość stworzenia „raportu odwiedzin” oraz ochrony obiektu i jego zasobów, ale także otwarcia dla

odwiedzających wszystkich przestrzeni bibliotecznych.

4. Mając na uwadze rosnącą liczbę zwolenników e-booków, a także audiobooków, należy rozwijać tę część księgozbioru, a także ułatwiać (poprzez darmowe udostępnianie kodów) dostęp do książek czy czasopism. Zarówno młodzi, jak i dojrzały czytelnicy nie mają świadomości, gdzie i w jaki sposób, często bezpłatnie, korzystać można z elektronicznych zasobów. Częścią tej działalności może być także udział w konkursach i programach, dzięki którym można zdobyć dla biblioteki tablety lub e-czytniki i znaleźć sposób na ich wypożyczenie.
5. Wszelkie technologiczne udogodnienia są nie tylko poszerzeniem wachlarza edukacyjnych możliwości MBP wykorzystywanych w kontakcie z uczniami, studentami czy nauczycielami, ale także niezbędnym narzędziem do udostępnienia księgozbioru osobom starszym czy niepełnosprawnym – tym, które nie mogą osobiście dotrzeć do placówki bądź nie mogą cieszyć się lekturą tradycyjnej, drukowanej książki.
6. Pomoc pracownika biblioteki w zakresie szukania i gromadzenia informacji, jak też szeroka działalność placówek bibliotecznych, jest nieoceniona, albowiem obejmuje lekcje, warsztaty, wykłady, wystawy, wydawnictwa itd. Współczesny bibliotekarz to rzecz można multispecjalista, w jednej osobie: psycholog, animator, informatyk, popularyzator wiedzy, menedżer i doradca. Jego wielozadaniowość wynika wprost z nowych zadań biblioteki XXI wieku, która przestała być wypożyczalnią książek, a w większej mierze stała się miejscem spotkań ludzi, którzy w różnym stopniu kochają książkę bądź są po prostu ludźmi myślącymi, szukającymi nowych podniet intelektualnych.
7. Po pierwszym zachłyśnięciu się nową technologią wiemy już, że komputer w dziele edukacji może być w równej mierze przydatny, co destrukcyjny. Tym większa rola bibliotekarzy, by we wszystkich działaniach z udziałem uczniów i nauczycieli pokazywać, że elektroniczne urządzenia nie służą tylko zabawie, ale przede wszystkim wzbogacają sposoby poznawania świata i zdobywania wiedzy. Dysponując „elektronicznym instrumentarium” bibliotekarz nie powinien zapominać o dawnych, a w tej chwili coraz bardziej docenianych formach kontaktu z literaturą, takich jak głośne czytanie, inscenizacje wybranych fragmentów książki, miniteatryki, słuchowiska, spotkania z autorami, inspirowane literaturą zajęcia plastyczne czy literackie quizy.
8. Sięgając po wypróbowane formy popularyzacji wiedzy trzeba mieć jednak na uwadze zmieniające się potrzeby odbiorców. Jeśli przygotowujemy wystawę, to szukamy sposobów, jak zrezygnować albo przynajmniej częściowo odejść od tradycyjnych ekspozycji na ścianach czy od gablot na rzecz na przykład multimedialnej narracji.

Za pomocą przestrzenno-plastycznej aranżacji, ciekawie dobranych elementów scenografii oraz odpowiedniego oświetlenia, a przede wszystkim przemyślanego scenariusza można stworzyć spójną ideowo „podróż” w czasie i przestrzeni. Współczesne narzędzia, takie jak ekrany, aplikacje czy stoły multimedialne, pozwalają łatwo dostosować „komunikaty” zarówno do starszych, jak i młodszych odbiorców.

III. Kalendarz imprez

1. Nowa tradycja „Nocy bibliotek” pokazuje, że cykliczna impreza z każdą kolejną edycją zyskuje coraz więcej zwolenników, a organizatorom daje szansę na doskonalenie scenariusza tego niezwykłego spotkania. MBP powinna mieć zatem roczny plan, w którym znalazłoby się kilka lub kilkanaście takich zdarzeń współtworzących jej identyfikację, promujących księgozbiór, wzmacniających jej pozycję jako ważnego ośrodka życia intelektualnego. Przeanalizowawszy cele i zadania placówki, najważniejsze elementy księgozbioru, listę historycznych postaci związanych z biblioteką (z jej patronem na czele), z miastem i regionem oraz potrzeby lokalnego środowiska należy przygotować jednodniowe bądź rozpisane na kilka dni imprezy o charakterze popularnonaukowym, społecznym bądź kulturalnym. Plan to nie tylko uporządkowanie pracy, ale także otwarcie wszystkich zmysłów na inspiracje oraz – co najważniejsze – czas na przygotowanie scenariusza, znalezienie partnerów i sponsorów.
2. Warto sięgać po nowe formuły eventów, imprez, przeglądów, warsztatów czy konkursów, to znaczy wybierać bliskie młodym ludziom formy ekspresji, ale łączyć je z literaturą bądź eksponować to, co w nich literackie.
3. Literatura jest bogactwem scenariuszy dla teatru i filmu, co stwarza możliwość realizowania rozmaitych cykli prezentacji przeznaczonych nie tylko dla młodzieży, ale także dla dorosłych.
4. Kalisz jest chyba jednym z niewielu miast, które nie ma własnego festiwalu filmowego. Nie ma obowiązku, ale fakt, że na podstawie powieści Marii Dąbrowskiej „Noce i dnie” powstał najważniejszy film 40-lecia Festiwalu w Gdyni oraz najpopularniejszy serial ostatnich czterech dekad polskiej kinematografii zasługuje na wykorzystanie dla promocji nie tylko kaliskiej Biblioteki, ale także miasta.

IV. W sieci siła

Z pewnością łatwiej i wygodniej byłoby zarządzać zespołem pracowników skupionym pod jednym dachem, ale MBP to instytucja o charakterze sieciowym, z czego radość czerpią przede wszystkim klienci. Każda z filii dysponuje odmienną przestrzenią i każda może mieć swoje indywidualne zadania. Swoisty podział funkcji – do pewnego stopnia – już się dokonał, więc warto go nazwać i uczynić bardziej konsekwentnym.

V. Partnerzy i przyjaciele Biblioteki.

1. Przyjaźń ma wiele wymiarów, a biblioteka jako placówka wspólnototwórcza powinna starać się skupiać wokół siebie nie tylko czytelników, ale także partnerów i donatorów.
2. Oferta Biblioteki, zarówno ta związana bezpośrednio z księgozbiorem, jak i wynikająca z planu imprez, powinna być nie tylko adresowana do wszystkich pokoleń i grup społecznych, ale także w jak największej mierze proponować imprezy integrujące.
3. Do realizacji wielu akcji, spotkań, konferencji, warsztatów potrzebna jest armia specjalistów i wolontariuszy, stąd konieczność ciągłego rozwijania współpracy nie tylko ze szkołami z całego regionu, ale także z uczelniami, firmami, instytucjami kultury oraz stowarzyszeniami i fundacjami. Nawet przy nieograniczonej pomysłowości bibliotekarzy nie da się wcielić w życie wielu pomysłów, jeśli nie znajdą się dodatkowe fundusze płynące ze strony łaskawych sponsorów. A liczy się każda pomoc, nie tylko w postaci pokaźnego zastrzyku finansowego, ale także drobnego wsparcia ze strony „sąsiadów”.

VI. Finanse

1. Budżet Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kaliszu jest – dla kogoś, kto nie obejmuje świadomością uwarunkowań placówki kulturalnej czy oświatowej – cyfrą imponującą, ale warto zauważyć, że tworząca go suma niemal w całości pochłaniana jest przez koszty stałe utrzymania instytucji oraz wynagrodzenia i ich pochodne. Na działalność merytoryczną zostaje niewielka suma. Niewątpliwie trzeba odnaleźć w sobie sporą dozę kreatywności, aby móc rozpocząć realizację wspomnianych wyżej zamierzeń.
2. Należy przyjrzeć się dokładniej stałym kosztom utrzymania i eksploatacji poszczególnych filii bibliotecznych, wszak niewielka część z nich jest mieniem bibliotecznym, większość jest wynajmowana, nie zawsze od MZBM.
3. Warto raz jeszcze przeanalizować sieć filii i rozważyć ich rozmieszczenie. Po wcześniejszej analizie finansowej być może warto znaleźć nowy lokal, w którym połączone 2 filie dysponowałyby większym księgozbiorem i być może większą, funkcjonalną przestrzenią, pozwalającą na rozwinięcie organizacyjnych skrzydeł.
4. Właściwie nienaturalne jest oddzielenie dyrekcji od całej pozostałej załogi MBP. Budynek administracji przy ulicy Łaziennej to roczny koszt utrzymania wynoszący ponad milion dwieście tysięcy złotych, a także pilna potrzeba generalnego remontu. Połączenie dyrektorów, pionu administracyjnego na przykład z Biblioteką Główną (choć pewnie nie w urokliwym, lecz zbyt małym budynku przy Legionów 66) jest ideą niezwykle kuszącą, ale możliwą do zrealizowania pewnie tylko w przypadku budowy nowej biblioteki z prawdziwego zdarzenia.
5. Szansą na wzbogacenie budżetu i realizację ambitnych pomysłów jest przygotowywanie projektów i wniosków owocujących dofinansowaniem. Wiele istotnych programów dla bibliotek publicznych powołało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Są one realizowane we współpracy z takimi instytucjami, jak Biblioteka Narodowa, Instytut Książki czy Narodowe Centrum Kultury.
6. Aktualnie podstawowym programem jest Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa (NPRC) na lata 2014-2020, którego celem jest przede wszystkim zwiększenie prestiżu bibliotek poprzez podniesienie jakości i standardów ich funkcjonowania. Program ten jest również ukierunkowany na organizację kampanii promujących czytelnictwo i upowszechniających różne formy literatury. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzi i ogłasza nabory w programach z zakresu twórczości artystycznej i edukacji kulturalnej, literatury i promocji czytelnictwa oraz dziedzictwa kulturowego. Na długiej liście znalazły się też programy infrastrukturalne. Biblioteka powinna korzystać ze wszystkich dostępnych programów i grantów.

VII. Promocja

1. Bez promocji nie ma sukcesu, a zwłaszcza w „handlu produktami intelektualnymi”
 - a. Miejska Biblioteka Publiczna ma swoją stronę internetową, profil na Facebooku oraz newsletter, ale dla ciągłego funkcjonowania w świadomości odbiorców oraz popularyzowania organizowanych akcji i wydarzeń trzeba opracować zintegrowany plan działań promocyjnych, modyfikujący dotychczasowe starania oraz poszerzający wachlarz używanych środków,
 - b. Należy szukać nowych, zaskakujących form popularyzatorskich, które zwrócą uwagę na atrakcyjność oferty Miejskiej Biblioteki Publicznej. To może być happening w centrum miasta, event w galerii handlowej, niekonwencjonalny konkurs internetowy albo sięgnięcie po nowe rozwiązania technologiczne,
 - c. Kaliska biblioteka dysponuje raczej kameralnymi przestrzeniami, więc jak najczęściej powinna znajdować partnerów, dzięki którym może realizować wydarzenia z rozmachem, z dość liczną widownią. Na pochwałę zasługuje współpraca z Komoda Club Residence czy WPA UAM, ale ciekawych miejsc w Kaliszu, do których warto „wpuścić” ducha literatury, jest znacznie więcej,
 - d. Odbiorcy coraz bardziej kochają imprezy plenerowe. Nie są łatwe w realizacji i spędzają organizatorom sen z powiek (zwłaszcza z powodu pogody), ale panująca w ich trakcie atmosfera radosnej swobody i niewymuszonego zaangażowania, zarówno intelektualnego, jak i emocjonalnego, jest nie do przecenienia.

VIII. Perspektywy

1. Nowa biblioteka, o czym pisałem wcześniej, jest miejscem spotkania, do którego przychodzi się z przyjemnością i w którym można znaleźć miejsce i czas na relaks. Mimo różnic w architektonicznych w projektach wszyscy zgodnie przyznają, że biblioteka musi dysponować otwartą przestrzenią, w której jedynie wydzielone są strefy funkcjonalne: informacyjna, pracy, multimedialna, spotkań, relaksu i zabawy. Poszczególne funkcje należy dobrać w drodze społecznych konsultacji i wyposażyć bibliotekę w urządzenia, których społeczność potrzebuje (przykłady amerykańskie mówią nawet o maszynach do szycia oraz grawerowania laserem).
2. MBP powinna stworzyć przestrzeń przyjazną czytelnikowi, w której oprócz uzyskania precyzyjnej informacji, będzie mógł rozwijać swoje hobby, doskonalić umiejętności językowe, m.in. rozmawiając z przyjaciółmi z zagranicy, zaplanować podróż, posłuchać ulubionej muzyki, wypożyczyć książkę elektroniczną czy rozegrać partię szachów on-line. Już nikt nie boi się mówić np. o piciu kawy czy jedzeniu w bibliotece.
3. Zbudowanie w Kaliszu minicentrum naukowego spotkałoby się z entuzjastyczną reakcją nie tylko środowiska pedagogicznego. To nie musi być gigantyczny kompleks z szeregiem interaktywnych wystaw, lecz dobrze pomyślana, funkcjonalna sala, w której można organizować ciekawe pokazy naukowe. Jeśli nie obserwatorium, to miniplanetaryum (ma je nawet liceum w Siedlcach) – wszystko zależy od początkowych decyzji inwestycyjnych. W dziele tworzenia Centrum Nauki i Edukacji specjalny budynek nie jest celem samym w sobie. Bardziej zależy mi na skupieniu energii fachowców, wraz z którymi można byłoby organizować cykliczny Piknik Naukowy w parku lub na placu ratuszowym. To byłaby impreza, podczas której zaprezentowałiby się nie tylko najciekawszy fizycy czy astrofizycy, ale także znawcy chemii czy medycyny.
4. Dobrze przemyślana i zaprojektowana nowa biblioteka mogłaby zaowocować stworzeniem przestrzeni na tyle wielofunkcyjnej, że sala do naukowych pokazów mogłaby być jednocześnie miejscem wydarzeń o charakterze kulturalnym. Tu właśnie mogłyby odbywać się np.: spotkania z pisarzami i autorami naukowych książek, kameralne spektakle teatralne (np. monodramy), których bazą jest tekst literacki, kameralne koncerty (eksponujące zbiory specjalne, dyskusyjne kluby (filmu i książki), interdyscyplinarne warsztaty czy kursy literackie.

Pięknie wyglądająca, emanująca znakomitą atmosferą, oferująca pod jednym dachem książki, warsztaty, literackie spotkania, spektakle, koncerty i naukowe pokazy placówka to Miejska Biblioteka Publiczna moich marzeń.

Robert Kuciński